

Mihai Sas s-a născut la 27 martie 1932 în Hărniciești (jud. Maramureș).

Debut editorial cu volumul *Opinii, gânduri, amintiri* (Editura Inspirescu, Satu Mare, 2013).

A publicat în revistele: „Cronograf”, „Signet”, „Mărturii culturale”, „Consemnări literare”, „Cervantes”, „Revista internațională de cultură”.

Volume de proză: *Cărbunița și alte scrieri cu tâlc* (Satu Mare, Editura Inspirescu, 2013), *Dangă de clopot* (Editura Inspirescu, Satu Mare, 2014), *De la Dumnezeu la Vivien* (Satu Mare, Editura Inspirescu, 2015, premiat la Anul editorial), *Secretul unei mame* (Editura Inspirescu, Satu Mare, 2016), *În vârtoarea vieții, carte de autor* (Satu Mare, Editura Inspirescu, 2017), *Din banca amintirilor* (Florești, Limes, 2022).

Poezie: *Omul de cenușă* (Satu Mare, Editura Inspirescu, 2014).

Volume autobiografice: *Am trăit sub trei dictaturi... cu demnitate și curaj: – dialoguri cu Voicu D. Rusu* (Satu Mare, Editura Inspirescu, 2014); *Înainte de 90* (Editura Citadela, Satu Mare, 2020)

A publicat în antologiile de proză: *Incursiuni în cotidian* (Editura Inspirescu, 2013), *Armonii de toamnă* (Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2014), *Cuvinte din Nord* (Editura Inspirescu, 2015), *Toamna se culeg prozele* (Editura Inspirescu, 2015), *Afirmarea poezie și proză* (Editura Inspirescu, 2016), *Cenacul Afirmarea* (2013), *Cenacul Afirmarea Cronici și antologii* (2014), *Septentrion. Antologia Cenacului Cronograf 2020* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2020), *Septentrion. Antologia Cenacului Cronograf 2021* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2021), *Un surâs în plină iarnă. Antologie* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2021).

Mihai Sas

CU VEACU-N SPATE

Prefețe de Felician Pop și Maria Cordea

LIMES
2023

Coordonator: ȘTEFAN BORBÉLY

Editor: MIRCEA PETEAN

Coperta: DINU VIRGIL

Lucrare apărută cu sprijinul
Direcției Județene pentru Cultură Satu Mare**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SAS, MIHAI****Cu veacu-n spate / Mihai Sas ; pref. de Felician Pop și**

Maria Cordea. - Florești : Limes, 2023

ISBN 978-606-799-667-8

I. Pop, Felician (pref.)

II. Cordea, Maria (pref.)

821.135.1

© Editura Limes, pentru prezenta ediție

Str. Castanilor, 3

407280 Florești – Cluj

Tel.: 0723/194022

Email: edituralimes2008@yahoo.com

www.edituralimes.ro

Cuprins

Despre amurg, cu seninătate și bucurie.....	7
Mihai Sas, încă o filă din spectacolul vieții.....	9
În căutarea dragostei.....	13
Secvențe de război.....	33
Ramura de măslin.....	38
În dragoste totul e posibil.....	39
Personaj în Cartea morților.....	48
Strigăt.....	60
Dealul mă salută.....	62
Om bun la toate.....	63
Unchiul Vasile.....	69
Dansatorul.....	71
Nostalgii.....	79
Hotărâre.....	80
Strigătul pământului.....	81
Copilăria.....	83
Vise.....	85
Trandafiri roșii.....	91
Îngerul morții.....	94
Eu, el și celălalt.....	101
Cureaua.....	104
A plecat la țară?.....	127
Votul sentimental nu e liber.....	129
Mama.....	131
Fata cu vânătași la ochi.....	133
Criticul.....	152
Codroșul.....	156

Întâlnirea asfințitului cu răsăritul ks.....	165
Nea George și reporterul.....	167
Asistenta detectiv.....	169
În noapte.....	179
Mișcări.....	181
O angajată isteță.....	182
În căutarea liniștii.....	190
La Călinești Oaș.....	191
Butoanele îți dau putere?.....	192
Autobiografie.....	200
De ce sunt așa.....	201
Dialog cu mine însumi.....	202

Despre amurg, cu seninătate și bucurie...

Un model de longevitate creativă îl reprezintă – neîndoielnic –, prozatorul Mihai Sas. Ritmul său de trăire este reglat probabil după ornicile altui timp, unde echilibrul și serenitatea contemplativă sunt un izvor de vitală energie. Cei ce se așteaptă să citească povestiri din alt veac, îndelungi și anoste vor avea parte de o surpriză de proporții: autorul este profund și atent ancorat în cotidianul pe care îl analizează cu acribie, dar de multe ori, și cu o fină ironie sprintară. Este o lume obișnuită, dar care filtrată prin sufletul scriitorului, capătă valențe nebănuite. Mihai Sas nu este un moralist, povestirile sale nu vor să fie neapărat niște lecții, chiar dacă s-ar putea trage multe învățăminte din ele. Personajele pe care le plăsmuiește sunt asemeni creatorului lor: senine, clare, fără frământări și depresii, oameni rupți din lumina sufletului său. Nu-și judecă eroii povestirilor, se mărginește doar să-i prezinte, pur și simplu, cu actele, faptele, gândurile și simțirile lor fruste. Secvențele existențiale se succed cuminiți, într-o lume cu reguli prestabilite.

În povestirile „polițiste” – **Cureaua**, de pildă – povestea unei neverosimile înscenări puse la cale de diabolica Bibiana Columbeanu, alias Ursula Ruffin, autorul se dovedește a fi un maestru al suspansului și finalurilor neașteptate, stârnite de un amănunt, aparent insignifiant.

Și mai palpitantă este povestirea scrisă în același stil, **Fata cu ochii vineți**, un polițier cu destule ingrediente senzaționale, unde autorul dă dovadă de o tehnică narativă extrem de abil condusă înspre un final, pe cât de bulversant, pe atât de pilduitor.

Absurdul lumii trecute, descris în secvențele cotidiene, nu face altceva decât să prefigureze o lume schizoidă, ca rezultat al atâtor contorsiuni și coliziuni existențiale. Autorul le surprinde, de multe ori cu înțelegere și bonomie, protejându-și astfel personajele de cinism și abjecție. Dar adevărata condiție a omului în general, și a creatorului în special, o găsim în povestirea dinspre final, intitulată direct, **Autobiografie**, în care parcursul existențial este asemănat unei călătorii clandestine cu trenul, în care fiecare compartiment ipostaziază o anume etapă a vieții, iar în îndrăznețul și poate imprudentul călător îl putem identifica simplu, chiar pe autor, care în final se va autodefini magistral: „Sunt teafăr și fericit ca și trenul pe calea ferată”, pentru ca să adauge mai încolo: „În cei 91 de ani de viață am avut mereu gândul de mai bine și am așteptat ploaia din care încolțește grâul speranței”.

Pentru orice om cu conștiința teafără, este o adevărată șansă ca drumurile vieții sale să se intersecteze la un moment dat, cu cele ale lui Mihai Sas, iar întâlnirea cu cărțile sale poate fi un adevărat privilegiu pentru toți cei care văd în stelele nopții, doar stropii răsăritului de mâine.

dr. Felician POP

Mihai Sas, încă o filă din spectacolul vieții

Cum deja ne-a obișnuit, Mihai Sas ne delectează și de această dată cu o proză de calitate, făcându-ne părtași la spectacolul vieții sale, în care, Scrisul este un adevărat modus vivendi. Chiar dacă titlul volumului, 90+, vine, poate în mod firesc, în tandem cu vârsta biologică a autorului, nici scrisul său, nici alura sa, nu trădează vreo degradare inerentă anilor lăsați în urmă.

Perseverent în ale scrisului – din nevoia de a împărtăși și cu alții tot ceea ce a acumulat într-o viață, avem impresia că, datorită fluenței scrisului dar și a repeziciunii cu care așterne pagină după pagină, volumele sale se scriu deja singure.

Spirit sprintar, oglindit și în scrisul său, Mihai Sas este un fin observator al realității din jur, proiectând din banalul cotidian, uneori, în mod paradoxal, povești aparținând unui viitor, poate nu prea îndepărtat, dar care anticipează, cu siguranță o lume ciudată și automatizată. Oare chiar intuieste Mihai Sas adevărata față a anilor ce vin?

Idealist înăscut, chiar și în aceste povestiri, cu tentă fantastică, sentimentele, și, dintre acestea, pe primul loc, dragostea, sunt esențiale. Personajul din povestirea „În căutarea dragostei” ne duce cu gândul la Ion Băieșu și cunoscuta sa piesă

„Puterea dragostei”. Același absurd al situației, același umor fin, același dialog simplu dar care incită la meditații pe teme majore. Denumirile din alte povestiri, care provoacă ilaritate, de genul „Societății de luptă împotriva țăntarilor” sau „Apărați fetele minore cu unghiile și cu dinții să nu devină copile Mame”, sunt decupate parcă din întâmplările la care asistăm, uneori cu stupoare, zi de zi și care, de asemenea, ne trezesc amintiri legate de același autor român.

Felul unic de a povesti, intrarea în subiect într-un mod deja inconfundabil pentru proza lui Mihai Sas, îl fac pe cititor să savureze fiecare cuvânt al poveștii, dornic să afle deznodământul, care, în multe cazuri, se termină cu un final neașteptat, aidoma filmelor de scurt metraj care erau difuzate în anii '90. Această caracteristică este valabilă mai cu seamă pentru povestirile polițiste („Cureaua”, „Fata cu vânătăi la ochi”, „Asistenta detectiv”), care te țin conectat la firul poveștii și care culminează cu o găselniță interesantă, la care nu te-ai fi așteptat.

Găsim în paginile volumului și o povestire, adevărată declarație de dragoste pentru meseria de jurnalism, precum și o necesitate constantă a autorului de a lua atitudine față de neajunsurile societății, prin intermediul scrisului. Uneori, Mihai Sas simte nevoia să dea sentințe, soluții pentru rezolvarea problemelor, printr-un didacticism tributar perioadei în care a activat cea mai lungă perioadă a vieții sale. Poate că pentru

zilele noastre ar putea părea depășit, dar credem că într-o lume bazată pe principii sănătoase și-ar găsi locul.

O întâmplare cotidiană, precum întâlnirea cu un om al străzii, îi dă suficiente motive de meditații asupra vieții și a morții, rezumate concis și evocator într-o concluzie: „Totul e făcut, măsurat, cântărit, împărțit. Trăim, muncim, iubim, uităm, refuzăm, pierdem, rătăcim ca să ne oprim acolo unde toți ne vom opri...”.

Din paginile dedicate războiului din Ucraina, răzbate durerea omului ajuns la o venerabilă vârstă, care este apăsător de imposibilitatea de a schimba cursul lucrurilor în lume. „Oameni ai planetei Pământ ascultați-mi strigătul!” este un apel disperat al autorului, care a trecut deja prin mai multe regimuri politice, fiind în măsură să bănuiască catastrofele în lanț care ar putea urma în viața omenirii.

Majoritatea subiectelor sunt luate din cotidian, din presă – care constatăm că îi este „hrană zilnică”, din amintiri – o altfel de hrană, spirituală. Unele povestiri au în substrat, chiar la modul declarativ, o poveste sau un personaj real, altele evocă personaje dragi, precum soția, Cecilia sau, bunăoară, ziaristul Iosif Țiproc.

Cititorii sătmăreni pot avea bucuria de a descoperi pe parcursul povestirilor, evocarea unor locuri de întâlnire, cunoscute în Sătmarul de odinioară dar și din zilele noastre, suplimentând astfel textul cu o atmosferă plăcută și familiară,

creând cititorului un sentiment al apartenenței la viața orașului nostru.

Textele scurte de proză poetică sunt mici bijuterii literare, care au darul de a încânta simțurile cititorului: auzi ciripitul păsărilor, simți mireasma florilor sau a dealurilor, vezi aievea frumusețea pesiajelor.

Cum este și firesc, unul dintre personajele principale ale cărții este însuși autorul, care ne poartă din Hărnicestiul copilăriei sale, spre maturitate, făcându-și o Autobiografie în care chipu-i „nu a fost nicicând pătat de osteneală” și care, într-un dialog cu sine concluzionează că „amănările vin de acolo că nu știm cum să ne potrivim pasul cu a celor din jurul nostru, sau că nu-i căutăm pe aceia care au pasul cu noi și atunci e greu să pornești singur”.

Și pentru că Mihai Sas a știut și știe să țină pasul cu vremea și vremurile, îi dorim ca visele sale pentru o lume mai bună, cărora le-a dat glas și în acest volum, să devină realitate, și până la „ultimul cadou al vieții” să mai aștepte preț de alte câteva volume scoase de sub tipar.

dr. Marta Cordea

În căutarea dragostei

Ando Hamilton trăia pe mica planetă cerealieră ARCTURUS. Avea o fermă agricolă mecanizată specializată în producția de cereale și zarzavaturi. Toată ziua lucra pământul cu mașini Agricole moderne. Serile asculta cântece de dragoste în înregistrări primite de la cosmonauții veniți de pe Pământ.

Viața era destul de plăcută pe Arcturus; fețele vesele, deschise, pline de viață, gata oricând să spună da, erau minunate partenere la excursii de munte, sau pe râuri la înot, la pescuit. Te puteai distra frumos pe mica planetă Arcturus cu har și voie bună. În zadar ar fi căutat însă și altceva afară de asta.

Ando simțea parcă lipsa unui lucru în existența lui fără de griji. La bordul unei nave spațiale sosiră într-o zi pe Arcturus trei cosmonauți americani. În cinstea sosirii celor trei s-a dat o mare serbare, noutățile fiind la mare preț pe planetă.

Comandantul navei spațiale I. Glen puse pe toată asistența la curent cu vești de pe Planeta Pământ. Despre războaie, despre inflație, despre persecuțiile religioase, despre pericolul folosirii armelor nucleare în marele conflict dintre Rusia și Ucraina, etc.

Ando se ridică dintre ascultători și îi cere astronautului comandant I. Glen să le povestească despre lucrurile frumoase de pe Pământ.

– Doriți știri despre Planeta Mamă? Să știți stimați cetățeni ai planetei Arcturus, că nu-i loc de pe lume ca pe bătrânul Pământ. El e fără pereche. Acolo totul e posibil, nimic nu este refuzat.

– Nimic?, întrebă mirat Ando.

– Nimic, spune pământeanul. S-a dat mai demult o lege oprind orice interzicere, libertate totală. Ei bine, noi cei de pe Planeta Pământ suntem specializați în prostie, nebunie, corupție, modă, frumusețe, război, ebrietate, puritate, groază și altele ca acestea.

– Și dragostea?, întrebă o femeie.

– Pământul e singura planetă a Galaxiei unde mai există dragoste și noi o exploatăm în continuu pentru că-i rentabilă.

– O exploatați?, întrebă un fermier voinic.

– Pământul a îmbătrânit. Datorită poluării multe terenuri au devenit aride. Orașele s-au extins și au acoperit mari suprafețe cu beton și construcții. Gropile de gunoi acoperă alte terenuri care au fost fertile. Rezervele de minereuri au fost exploatare, cele care au rămas nu sunt rentabile. Prin urmare ce să mai producă bătrânul Pământ dacă nu tocmai acele elemente fără importanță care să facă viața vrednică de a fi trăită.

– Dumneavoastră vi s-a întâmplat să iubiți acolo pe Pământ?, întrebă Ando.

– Dacă am iubit? Da, noi, pământeni suntem foarte iubăreți. Numai că avem din ce în ce tot mai puțin timp pentru iubiri romantice. Pământeni sunt ocupați cu dezbateri politice,

cu perfecționarea arsenalului militar, cu războaie, cu discuții despre justiție, stat de drept, democrație, drepturile omului. Mai nou se preocupă de cucerirea spațiului extra-planetar.

* * *

Contra unei sume de bani Ando achiziționează o carte veche de poezie de dragoste și tot citind din ea, începu să viseze la o iubire pătimasă până dincolo de luna sublunară, în zori de ziuă luminând buzele mușcate de patimă ale îndrăgostiților, la trupuri înlănțuite pe un țărm de mare în asfințit, trupuri bete de iubire, asurzite de foșnetul talazurilor.

Și când te gândești că așa ceva nu era cu puțință decât pe Pământ! Pământul singur cunoștea iubirea.

Așadar, Ando se apucă să muncească cu și mai multă râvnă, să economisească și să viseze. La vârsta de treizeci de ani își vinde ferma, își împachetează cu grijă lenjeria punând-o într-un geamantan, îmbracă cel mai bun costum de haine, încalță o pereche de pantofi mai trainici și se îmbarcă în Metro-Nova Arcturus, cu destinația Pământ.

După un timp, ajunse pe Terra, locul unde toate visele sunt obligate să fie aduse la îndeplinire, întrucât există chiar o lege interzicând să se năruiască.

În cea mai mare viteză Ando fu trecut prin vamă la Astrodromul din New York și apoi înghițit neîntârziat de un tunel subteran care-l depuse în Las Vegas. Se pomeni

dintr-o dată în lumina orbitoare a reclamelor, ținându-și strâns geamantanul, căci fusese pus în gardă împotriva hoților de buzunare, a bandiților și a altor declasați ai societății. Cu răsuflarea tăiată de uimire începu să privească în jur. Primul lucru care-i fură ochii era un nesfârșit șir de cazinouri, teatre și cinemascoape, prezentând atracții în două, trei dimensiuni, în funcție de preferințele spectatorilor. Și ce atracții!

S-a oprit și a citit reclama țipătoare care proclama: AMOR pe VENUS! O alta: REPORTAJ AMĂNUNȚIT CU PRACTICILE LOCUITORILOR INFERNULUI!

Ando dă să intre. Dar vizavi rulă un film de război. Afișul cu litere de-o șchioapă suna: Cuceritorii Soarelui, un film dedicat infanteriștilor împielitați din forțele de debarcare spațială! Iar ceva mai jos, o altă producție: Tarzan zdrobește temnițele lui Saturn!

Totul era minunat, dar atât de necuprins! Zări mici magazine unde se puteau cumpăra alimente de pe toate planetele, dar în primul rând feluri de mâncare pământene, ca pizza, crenvurști, plăcintă cu carne, grătar de vită. Alte prăvălii desfăceau mărfuri din stocurile supranormative ale flotelor spațiale pământene, tot felul de arme, în alte locuri nu desfăceau decât băuturi, whisky în primul rând.

Ando nu știa cu ce să înceapă. Tresări brusc când din spate se auzi un pocnet puternic de armă. Era un stand de tir în forma unei galerii lungi și înguste pictate în culori țipătoare; la

intrare era o teighea unde stătea instalat un brunet grăsan, care zâmbea către Ando.

– Pofțiți vă rog, pofțiți să vă încercați norocul!

Ando intră și constată că în loc de ținte obișnuite, la capătul galeriei se aflau patru femei în carne și oase, îmbrăcate foarte sumar și așezate pe niște scaune ciuruite de gloanțe. Purtau puncte de țintă desenate pe frunte și pe deasupra fiecărui sân.

– Spuneți-mi, dar aici se trage cu gloanțe adevărate?, întreabă Ando.

– Păi cum altfel?, răspunse patronul. Legea interzice reclamele false, aici pe Pământ. Gloanțe adevărate, femei adevărate! Haideți, nu mai stați pe gânduri, intrați și ochiți la alegere una!

Una din femeile-țintă începu să strige:

– Ce mai aștepți, bobocule? Hoi, pe cât că nu mă nimerești?

Alta zbieră:

– Uitați-vă la el; n-ar fi în stare să-ți nimerească latul unei astronave!

– Tacă-ți gura, fii sigură că e în stare, ripostă a treia. Hai, curaj bobocule!

Ando își șterse fruntea îmbrobodită, străduindu-se să pară cât mai puțin surprins. În definitiv asta era Pământul; locul unde totul e permis, cu condiția să fie, din punct de vedere comercial, rentabil.

– Există și galerii unde se pot împușca bărbați? se adresa el patronului.

– Cum să nu, îi răspunse grăsanul. Nu cumva sunteți un practicant de perversiuni?

– Nu, nici gând.

– Din altă planetă, nu?

– Da, cum de ați ghicit?

– După costum. Totdeauna după costumul de haine.

Patronul clipi din pleoape și intona din nou:

– Haideți, poftiți vă rugăm, împușcați o femeie! Eliberați-vă de refulări și înfrânări! Apăsați pe trăgaci, veți simți violența ancestrală crescându-vă în inimă. Mai eficace ca orice masaj! Mai bun ca beția! Poftiți, vă rugăm, împușcați o femeie!

Ando întreață pe una din fete dacă rămâneau nemișcate în timp ce erau împușcate.

– Nu fi cretin, răspunse femeia.

– Bine, dar șocul...

Femeia dădu din umeri:

– Aș putea și mai rău.

Ando se tot întreba ce voise să spună cu asta, când patronul se apleacă peste teșghea șoptindu-i confidențial:

– Fiți atent, stimabile, ia uitați-vă ce am aici.

Ando aruncă o privire peste teșghea și zări o mitralieră.

– Pentru o taxă extrem de mică, vă las să folosiți automatul. Puteți trage peste tot, puteți sparge în dreapta și-n stânga, să ciuruiți toți pereții, orice poftiți. Drăcia asta împușcă

ca un tun; când îi dai drumul, cel puțin știi că împușcă, nu jucărie!

– Nu, nu mă interesează, răspunse Ando cu un aer neutru.

– Dacă vrei, am și o pereche de grenade. Desigur, fragmentare. Ați putea într-adevăr...

– Nu!

– Pentru prețul prevăzut de regulament mă puteți împușca chiar pe mine, dacă asta e ceea ce doriți. Ce părere aveți?

– Nu, niciodată. E oribil!

Patronul îl privi siderat:

– Nu prea aveți chef, pe cât se pare? O.K. Avem program non-stop, 24 de ore din 24. Ne vedem poate mai târziu, stimabile.

– Niciodată, răspunse Ando îndepărtându-se spre ieșire.

– Să știi că te așteptăm, iubitelule! strigă după el una din femeile-șintă.

Ando se îndreaptă către un stand cu răcoritoare unde cere o coca-cola. Măinile încep să-i tremure. Cu o sforțare se stăpâni și-și sorbi liniștit băutura. Își aduse aminte că nu trebuie să judece Pământul după propriile lui standarde de gândire. Și ce dacă oamenilor de pe Pământ le plăcea să ucidă și să împuște, și victimelor puțin le pasă? Ce era de obiectat în această problemă? Sau poate totuși ar fi fost ceva de obiectat?